

## Postulaty modernistów dotyczące kultury, sztuki i życia społecznego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

### Bibliografia:

---

- Źródło: Zenon Przesmycki, *Nasze zamiary* [fragment].
- Źródło: Eliza Orzeszkowa, *Excelsior!* [fragment].
- Źródło: Artur Górski, *Młoda Polska*, [w:] *Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski*, oprac. M. Podraza-Kwiatkowska, Wrocław 2000, s. 110–113.
- Źródło: Artur Hutnikiewicz, *Młoda Polska*, Warszawa 2002, s. 12.
- Źródło: Stanisław Przybyszewski, *Z psychologii jednostki twórczej. Chopin i Nietzsche* [fragment].
- Źródło: Stanisław Przybyszewski, *Confiteor*, [w:] *Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski*, oprac. M. Podraza-Kwiatkowska, Wrocław 2000, s. 220–221.





## Postulaty modernistów dotyczące kultury, sztuki i życia społecznego

Wiele estetycznych postulatów twórców przełomu XIX i XX nie mogłoby zostać zaakceptowanych ani przez romantyków, ani przez pozytywistów. Moderniści sprzeciwiali się najważniejszym wartościom, które wyznawali ich poprzednicy – nie chcieli poruszać kwestii narodowych ani pracować na rzecz niższych warstw społecznych. Swoją sztukę kierowali do nielicznego grona wybranych, a jej przesłanie miało charakter skrajnie indywidualny. Artysta schyłku wieku odcinał się od wszystkiego, co przyziemne i pożyteczne, zamykając się w świecie własnych wyobrażeń.

### Twoje cele

- Zapoznasz się z głównymi młodopolskimi postulatami dotyczącymi kultury, sztuki i życia społecznego.
- Porównasz programy artystyczne pozytywistów i modernistów.
- Scharakteryzujesz przekonania młodopolskich twórców dotyczące roli sztuki w społeczeństwie.
- Wyjaśnisz znaczenie hasła „sztuka dla sztuki”.

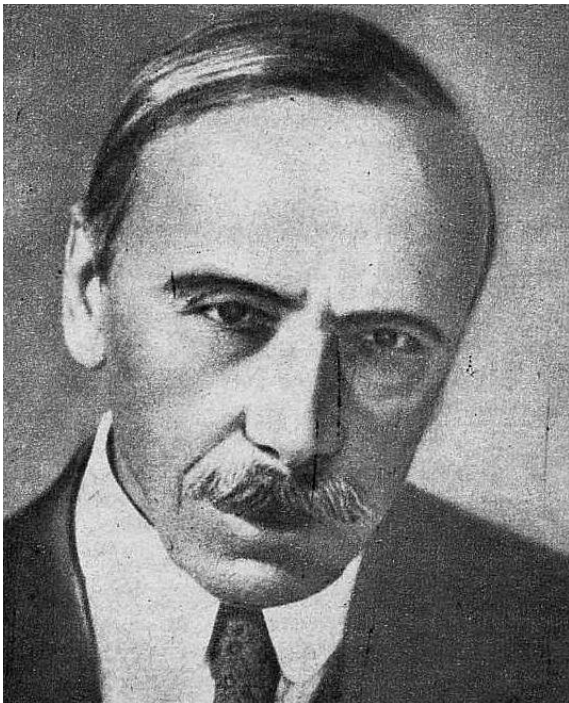
# Przeczytaj

---

## Programowy brak programu

Gdy młodopolanie wystąpili z hasłem „sztuki dla sztuki”, głosząc potrzebę oderwania twórczości artystycznej od tematyki patriotycznej i społecznej, wzbudzili gwałtowną reakcję w konserwatywnym środowisku pozytywistów. Starsi twórcy zarzucali młodemu, że nie kierują się żadnymi wyższymi wartościami, a ich postawa jest egoistyczna. Moderniści zerwali z tradycją literatury pozostającą na służbie narodu – bardziej niż problemy ogółu interesowały ich osobiste przeżycia i doświadczenia, które stały się głównym tematem ich dzieł.

Zarzut bezideowości wysuwany wobec twórców Młodej Polski był jednak niesprawiedliwy. Brak porozumienia między pokoleniami wynikał po części z odmiennego podejścia młodopolan do formułowania idei. Ich manifesty nie zawierały ani konkretnych postulatów zmian w funkcjonowaniu społeczeństwa, ani planów długofalowego działania, jak miało to miejsce u pozytywistów. Proponowali spontaniczny powrót do pierwotnych źródeł sztuki, która powinna rodzić się w duszy artysty, być jego indywidualną ekspresją nieskażoną doraźnymi potrzebami. Dzieło miało dotyczyć spraw transcendentnych, opowiadać o tajemnicy istnienia, dlatego starano się nie podejmować żadnych prozaicznych tematów.



Artur Górski, fotografia sprzed 1939 roku  
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Moderniści kierowali się przede wszystkim natchnieniem – pragnęli, aby sztuka rodziła się spontanicznie, pod wpływem wewnętrznych poruszeń. Poprzednicy wytykali im piękno duchostwo i oddzielenie od rzeczywistości, lecz nie dostrzegali, że owa bezprogramowość była celowa i wynikała po części ze zniechęcenia **użyteczną** sztuką poprzedniej epoki. **Tendencyjne utwory literackie** doby pozytywizmu twórcy młodopolscy uznawali bardziej za broszury agitacyjne niż pełnoprawne dzieła sztuki. Chcąc zerwać z tymi złymi wzorcami, za główną wartość literacką uznali szczerść artysty.

Wspominał o tym między innymi Artur Górski (1870–1959), autor cyklu artykułów zatytułowanego *Młoda Polska*, drukowanego w krakowskim „Życiu”:

**Artur Górski**

## “ *Młoda Polska* ”

[fragment]

– Jak to? Tyle słów i dotąd żadnego programu?

– Pytanie, które charakteryzuje obie strony: tych, co pytają, i nas, którzy mamy odpowiadać. W umysłowym życiu naszego społeczeństwa decyduje bowiem dziś głównie program. Nawet w literaturze nie inaczej. [...] Krytycy literaccy są tu zarazem **menerami** partyj politycznych i ich agitatorami – a jaki sąd, takie jego wyroki. Ta to zjadłość partyjna doprowadza w końcu do tego, że wszelki talent, choćby rzetelny i szczery, jeśli powstał poza kołem pewnej partii politycznej, traktowany jest jako minus. „Bo jeśli nie idzie z nami, to tym gorzej dla nas, że ma talent. Biada mu!”. Do swobodnego rozwoju warunki korzystne nadzwyczajnie.

Raz temu należy położyć koniec! W naszych oczach talent to rzecz godna szacunku sama w sobie. To atut w naszym ręku w grze o byt, to nasza główna racja istnienia. [...]

Szczerości, szczerości, odwagi we własną duszę, we własne natchnienia, oto czego nam trzeba przede wszystkim we współczesnej polskiej literaturze! Jedyne to sekret na młodość i męskość talentów. Bo nie jest ten młodym, kto ma lat dwadzieścia czy trzydzieści. Znamy my takich, co już w najmłodszych latach byli bardzo stateczni i rozsądni. „Nie mieszały się do niczego”, byli zawsze „dobrze widziani” – i dzisiaj z ich talentów pozostały strzępy! Mieli środki, protekcje, sympatie – jednej tylko rzeczy im zabrakło: treści do dalszego rozwoju. Oni rośli w mir, znaczenie, ale ich dusza malała. A malała dlatego, że tej duszy brakło szczerości, a dusza bez szczerości wewnętrznej marnieje i traci siłę jak ryba z wody wyjęta – niedługo, a cuchnąć pocznie. [...]. I cóż im teraz pomoże, tym młodym starcom, ich cała arcylojalność? Choćby mieli za sobą wszystkie dzienniki, tygodniki, roczniki i kalendarze, choćby w kronice brukowej okadzano ich nazwiska, a wszystkie salony stały dla nich na oścież otworem – niczym nie są!



„Życie” (1899, nr 1)

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ukazujące się w latach 1897–1900 „Życie” było obok późniejszej „Chimery” najważniejszym czasopismem literackim Młodej Polski. To na łamach krakowskiego pisma publikowano utwory wybitnych twórców epoki, tam też prowadzono spory z pozytywistami. Cykl artykułów Artura Górskiego stanowił polemikę z tekstem Stanisława Szczepanowskiego (1846–1900) *Dezynfekcja prądów europejskich* opublikowanym w „Słowie Polskim” – krytycznym wobec nowych kierunków w sztuce. W odpowiedzi na zarzut braku uczuć narodowych Artur Górski zwrócił uwagę na to, że poprzednie pokolenie przyjmowało w większości lojalistyczną postawę wobec zaborców i pozwoliło, aby młodzi wychowywali się w szkołach bez patriotyzmu. Według publicysty to właśnie pozytywiści przez swoje działania byli odpowiedzialni za wychowanie generacji **dekadentów**.

Młode pokolenie, zamiast pozytywistycznego kultu pracy i społecznikowskich działań, głosiło hasła indywidualizmu. Autentyczność była dla schyłkowców ważna nie tylko w dziedzinie sztuki, lecz także w życiu społecznym. Modernistów buntowali się przeciw mieszczańskiej moralności uznawanej za obłudną i opartą na fałszywej przyzwoitości. Przeciętni mieszkańcy miast zazwyczaj nie mieli wyższych dążeń, skupiali się na sprawach doraźnych, stroniąc od problematyki duchowej i filozoficznej. Na przekór ich ciasnym horyzontom młodopolanie kreowali życie na podobieństwo sztuki.

## Kult sztuki

Rezygnacja z tematyki narodowej nie oznaczała obojętności wobec Polski. Moderniści zamierzali aktywnie działać na rzecz ojczyzny na gruncie kultury, tworząc dzieła wybitne,

a zarazem uniwersalne. Uważali, że tylko sztuka niezależna od aktualnych problemów może zbudować tożsamość narodu i przetrwać próbę czasu. Wskazywali na fundamentalne dla kultury europejskiej utwory zagranicznych artystów i pytali, co do zaoferowania mają pod tym względem Polacy. Wśród młodopolan zrodziła się potrzeba zbliżenia sztuki rodzimej do światowej.

Stanisław Przybyszewski (1868–1927), nieformalny przywódca krakowskiej **bohemy artystycznej**, uznawał wszelką tendencyjność w literaturze za destrukcyjną. Jego zdaniem dzieło nie powinno zawierać żadnego konkretnego przesłania, lecz ukazywać życie we wszystkich jego przejawach – zarówno złych, jak i dobrych. Autor nie może cofać się przed drażliwymi tematami, opisem drastycznych sytuacji czy grzesznych występków. Wymaga tego szczerość w tworzeniu. Przybyszewski obalał tym samym oskarżenia o niemoralność sztuki młodopolskiej. Ukrywanie, przemilczanie – właśnie to było według niego niewybaczalne.



Edvard Munch, *Stanisław Przybyszewski*, 1894–1895

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Swoje refleksje dotyczące roli sztuki w społeczeństwie Przybyszewski wyraził w artykule-manifeście *Confiteor*<sup>1</sup>, opublikowanym w „Życiu”:

☹☹ **Stanisław Przybyszewski**

## *Confiteor*

[fragment]

Sztuka nie ma żadnego celu, jest celem sama w sobie, jest absolutem, bo jest odbiciem absolutu – duszy.

A ponieważ jest absolutem, więc nie może być ujętą w żadne karby,

nie może być na usługach jakiejkolwiek idei, jest panią, praźródłem, z którego całe życie się wyłoniło.

Sztuka stoi nad życiem, wnika w istotę wszechrzeczy, czyta zwykłemu człowiekowi ukryte **runy**, obejmuje wszechrzecz od jednej wieczności do drugiej, nie zna ni granic, ni praw, zna tylko jedną odwieczną ciągłość i potęgę bytu duszy, kojarzy duszę człowieka z duszą wszechnatury, a duszę jednostki uważa za przejaw tamtej. Sztuka tendencyjna, sztuka pouczająca, sztuka-rozrywka, sztuka-patriotyzm, sztuka mająca jakiś cel moralny lub społeczny przestaje być sztuką, a staje się **biblią pauperum** dla ludzi, którzy nie umieją myśleć lub są zbyt mało wykształceni, by móc przeczytać odnośne podręczniki – a dla takich ludzi potrzebni są nauczyciele wędrowni, a nie sztuka.

Działać na społeczeństwo pouczająco albo moralnie, rozbudzać w nim patriotyzm lub społeczne instynkta za pomocą sztuki, znaczy poniżać ją, spychać z wyżyn absolutu do nędznej przypadkowości życia, a artysta, który to robi, niegodny jest miana artysty.

Sztuka demokratyczna, sztuka dla ludu, jeszcze niżej stoi. Sztuka dla ludu to wstrętne i płaskie banalizowanie środków, jakimi się artysta posługuje, to **plebejuszowskie** udostępnienie tego, co z natury rzeczy jest trudno dostępnym.

Dla ludu chleba potrzeba, nie sztuki, a jak będzie miał chleb, to sam sobie drogę znajdzie.

Zwlekać sztukę z jej piedestału, włóczyć ją po wszystkich rynkach i ulicach to rzecz świętokradcza.

Tak pojęta sztuka staje się najwyższą religią, a kapłanem jej jest artysta.

Źródło: Stanisław Przybyszewski, *Confiteor*, [w:] *Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski*, oprac. M. Podraza-Kwiatkowska, Wrocław 2000, s. 220–221.

Dla modernistów sztuka była czymś samowystarczalnym, nie potrzebowała odniesienia do spraw narodu i społeczeństwa. Umożliwiała bowiem kontakt ze światem duchowym. Cześć, jaką moderniści otaczali twórczość, przybrała formę swoistej religii, w której kapłanem był artysta, absolutem zaś – sztuka. Takie uwielbienie było charakterystyczne zwłaszcza dla artystów poszukujących odpowiednich środków wyrazu do wysłowienia tego, co tajemnicze, nienazwane, **metafizyczne**. Był to kult elitarny, zarezerwowany dla ludzi

szczególnie wrażliwych i wysublimowanych – a na takich właśnie kreowali się przedstawiciele młodopolskiej **cyganerii artystycznej**.

Schyłek XIX wieku to czas słynnej *belle époque*, gdy życie kulturalne wielkich miast europejskich kwitło z niespotykaną intensywnością. Choć nadchodzący wiek XX i zmiany związane z przełomem budziły niepokój, na razie ludzie chcieli cieszyć się życiem, bawić, a obcowanie ze sztuką mogło być na to doskonałym sposobem. Jak pisał Artur Hutnikiewicz:

**Artur Hutnikiewicz**

## ***Młoda Polska***

Każdego dnia o przedwieczornej godzinie setki teatrów, sal koncertowych w metropoliach Europy rozbłyskują potopem światła.

Źródło: Artur Hutnikiewicz, *Młoda Polska*, Warszawa 2002, s. 12.

## **Słownik**

### ***biblia pauperum***

(łac. Biblia ubogich) – ikonograficzna średniowieczna księga zawierająca przedstawienia z życia Chrystusa i ze Starego Testamentu objaśnione tekstami biblijnymi. Także: cykle obrazowe zawierające niepowiązane typologicznie sceny ze Starego i Nowego Testamentu, przeznaczone dla nieumiejących czytać i mające pouczać „ubogich duchem” o prawdach wiary

### **cyganeria (bohema)**

określenie środowiska artystycznego charakteryzującego się niekonwencjonalnym stylem życia, pogardą dla obyczajowości ogółu społeczeństwa, spędzającego czas na tworzeniu sztuki oraz zabawach

### **czandala**

jedna z niższych kast hinduskich; w przenośni człowiek nieszlachetny, także niewolnik

### **dekadentyzm**

(fr. *décadence* – chylenie się ku upadkowi, łac. *decadentia* – schyłek) – postawa, która ukształtowała się pod koniec XIX wieku, charakteryzująca się pesymistycznym podejściem do rzeczywistości, przekonaniem o zmierzchu kultury i poszukiwaniem sposobów na zapełnienie odczuwanej pustki. Duży wpływ na rozwój dekadentyzmu miały filozofia Artura Schopenhauera oraz powieść Jorisa-Karła Huysmansa *Na wspak* nazywana przez współczesnych „biblią dekadentyzmu”

### **literatura tendencyjna**

odmiana pisarstwa typowa dla wczesnego pozytywizmu, obejmująca utwory propagujące określone postawy lub poglądy, takie jak rozwój wsi, emancypacja kobiet czy

upowszechnienie edukacji

**mener**

(fr. *meneur* – ten, który prowadzi; przywódca) – przywódca partii, stronnictwa

**metafizyka**

(łac. *methaphysica*, z gr. *metá* + *physiká*) – jedna z głównych dyscyplin filozofii rozważająca ogólne własności bytu i ostateczne przyczyny rzeczy; w potocznym rozumieniu oznacza wszystko to, co wybiega poza możliwość naukowego wyjaśnienia

**parias**

(południowoindyjskie *paraijar* – dobosze należący do niskiej kasty) – człowiek wzgardzony, wykorzystywany, często żyjący w nędzy; w Indiach: człowiek z najniższej grupy społecznej, nienależący do żadnej kasty, pozbawiony wszelkich praw

**plebejusze**

(łac. *plebeius* – plebejusz, *plebs* – lud) – w dawnej Polsce warstwa społeczna nienależąca do stanu szlacheckiego; w starożytnym Rzymie: warstwa obywateli wolnych, ale niemających pełni praw politycznych. Obecnie: człowiek niezamożny i niewykształcony, obojętny wobec kultury

**runy**

(łac. *runa* < goc. *rûna*) – najstarszy typ pisma północno- i zachodniogermańskiego, którym posługiwały się plemiona germańskie, zachowane na kamieniach na terenie Niemiec i Skandynawii; też: zabytki tego pisma

**symbolizm**

(gr. *symbolon* – symbol) – kierunek w sztuce, literaturze i muzyce zapoczątkowany przez poetów francuskich w II połowie XIX wieku, zakładający rezygnację z bezpośredniego opisu emocji, opierający się na sugerowaniu wzruszeń i nastrojów, operujący wieloznacznymi symbolami w celu wyrażenia treści, które nie mają jednoznacznego określenia w systemie językowym

**utilitaryzm**

(łac. *utilis* – użyteczny) – funkcjonujący w literaturze pozytywizmu pogląd zaczerpnięty z filozofii i etyki, wartościujący dzieła według ich przydatności dla społeczeństwa

# Prezentacja multimedialna

---

## Polecenie 1

Jaka jest według młodopolan rola sztuki w społeczeństwie? Sformułuj odpowiedź na podstawie informacji zawartych w prezentacji multimedialnej.

## Polecenie 2

Wskaż różnice między pozytywistycznym a modernistycznym rozumieniem powołania artysty. Sformułuj wypowiedź pisemną.

# Sprawdź się

---

Pokaż ćwiczenia:   

## Ćwiczenie 1



Zaznacz młodopolskie postulaty dotyczące sztuki.

- Sztuka powinna edukować niewykształcone warstwy społeczeństwa.
- Sztuka powinna być wolna od tendencyjności.
- Sztuka powinna ukazywać całą rzeczywistość.
- Sztuka powinna zagrzewać naród do walki o niepodległość.

## Ćwiczenie 2



Połącz autora ze sformułowanym przez niego postulatem.

Artyści są kapłanami sztuki., Sztuka powinna być odbiciem prawdy życiowej.,  
Pierwszym obowiązkiem prawdziwego artysty jest szczerść.

Artur Górski	
Stanisław Przybyszewski	
Zenon Przesmycki	

### Ćwiczenie 3



Oceń prawdziwość zdań. Wskaż *Prawda*, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub *Fałsz* – jeśli jest fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Według Stanisława Przybyszewskiego przekraczanie standardów moralnych przez artystę jest konieczne, aby jego twórczość mogła się rozwijać.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Artur Górski krytykował reprezentantów starszego pokolenia za to, że uważają zgodność twórczości artysty z programem literackim za ważniejszą od talentu.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Eliza Orzeszkowa krytykowała młode pokolenie twórców za opisywanie przeżyć duchowych, które nie mają wyjaśnienia naukowego.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Zenon Przesmycki uważał, że artyści powinni odwoływać się zarówno do materialnej, jak i do duchowej strony ludzkiego życia.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

## Ćwiczenie 4



Wyjaśnij własnymi słowami młodopolskie hasło „sztuka dla sztuki”. Sformułuj wypowiedź pisemną.

## Tekst do ćwiczeń 5. i 6.

” Stanisław Przybyszewski

### *Confiteor*

[fragment]

Sztuka nie ma żadnego celu, jest celem sama w sobie, jest absolutem, bo jest odbiciem absolutu – duszy.

A ponieważ jest absolutem, więc nie może być ujętą w żadne karby, nie może być na usługach jakiegokolwiek idei, jest panią, praźródłem, z którego całe życie się wyłoniło.

Sztuka stoi nad życiem, wnika w istotę wszechrzeczy, czyta zwykłemu człowiekowi ukryte runy, obejmuje wszechrzecz od jednej wieczności do drugiej, nie zna ni granic, ni praw, zna tylko jedną odwieczną ciągłość i potęgę bytu duszy, kojarzy duszę człowieka z duszą wszechnatury, a duszę jednostki uważa za przejaw tamtej. Sztuka tendencyjna, sztuka pouczająca, sztuka-rozrywka, sztuka-patriotyzm, sztuka mająca jakiś cel moralny lub społeczny przestaje być sztuką, a staje się *biblią pauperum* dla ludzi, którzy nie umieją myśleć lub są zbyt mało wykształceni, by móc przeczytać odnośne podręczniki – a dla takich ludzi potrzebni są nauczyciele wędrowni, a nie sztuka.

Działać na społeczeństwo pouczająco albo moralnie, rozbudzać w nim patriotyzm lub społeczne instynkta za pomocą sztuki, znaczy poniżać ją, spychać z wyżyn absolutu do nędznej przypadkowości życia, a artysta, który to robi, niegodny jest miana artysty.

Sztuka demokratyczna, sztuka dla ludu, jeszcze niżej stoi. Sztuka dla ludu to wstrętne i płaskie banalizowanie środków, jakimi się artysta posługuje, to plebejuszowskie udostępnienie tego, co z natury rzeczy jest trudno dostępnym.

Dla ludu chleba potrzeba, nie sztuki, a jak będzie miał chleb, to sam sobie drogę znajdzie.

Zwlekać sztukę z jej piedestału, włóczyć ją po wszystkich rynkach i ulicach to rzecz świętokradcza.

Tak pojęta sztuka staje się najwyższą religią, a kapłanem jej jest artysta.

Źródło: Stanisław Przybyszewski, *Confiteor*, [w:] *Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski*, oprac. M. Podraza-Kwiatkowska, Wrocław 2000, s. 220–221.

### Ćwiczenie 5



Dlaczego Stanisław Przybyszewski odmawia niektórym dziełom miana sztuki? Jakie to dzieła? Sformułuj wypowiedź pisemną.

### Ćwiczenie 6



Jak rozumiesz stwierdzenie Przybyszewskiego, że sztuka jest najwyższą religią? Sformułuj wypowiedź pisemną.

### Ćwiczenie 7



Dlaczego młodopolscy twórcy odnosili się z niechęcią do programów literackich? Sformułuj wypowiedź pisemną.

### Ćwiczenie 8



Wybierz młodopolski utwór, który twoim zdaniem realizuje hasło „sztuka dla sztuki”. Uzasadnij swój wybór w wypowiedzi pisemnej.

## Praca domowa

Moderniści chcieli przywrócić sztuce jej należną pozycję. Zastanów się, w których wcześniejszych epokach zajmowała ona – według ich kryteriów – właściwe miejsce?

# Dla nauczyciela

---

**Autor:** Katarzyna Lewandowska

**Przedmiot:** Język polski

**Temat:** Postulaty modernistów dotyczące kultury, sztuki i życia społecznego

**Grupa docelowa:**

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

**Podstawa programowa:**

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

3) rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi;

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

7) rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

IV. Samokształcenie.

6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;

**Kształtowane kompetencje kluczowe:**

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

### **Cele operacyjne. Uczeń:**

- porównuje młodopolskie i pozytywistyczne postulaty dotyczące roli sztuki,
- charakteryzuje modernistyczny sposób rozumienia wartości sztuki dla życia społecznego,
- wyjaśnia znaczenie hasła „sztuka dla sztuki”,
- wskazuje młodopolski utwór, który realizuje postulat „sztuka dla sztuki”, uzasadniając swój wybór.

### **Metody i techniki nauczania:**

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- podająca.

### **Formy pracy:**

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

### **Środki dydaktyczne:**

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

### **Przebieg lekcji**

#### **Faza wprowadzająca:**

1. Wyświetlenie na tablicy treści zawartych w sekcji „Wprowadzenie”. Przybliżenie przez nauczyciela tematu i celów lekcji. Określenie wiążących dla uczniów kryteriów sukcesu.
2. **Rozmowa kierowana.** Nauczyciel pyta uczniów, jakie znają nurty w sztuce, czy wiedzą, jakie hasła głosili (lub głoszą) ich przedstawiciele, czy znają jakieś manifesty artystyczne. Krótka rozmowa na temat „programowości” w sztuce.

#### **Faza realizacyjna:**

1. **Praca w parach.** Uczniowie tworzą definicję manifestu artystycznego. Pracują, wykorzystując np. taki klucz pytań podanych przez nauczyciela: W jakim celu pisze się

manifesty artystyczne? Komu są potrzebne? Kto jest ich odbiorcą? Jakie informacje powinny zawierać? Jaką mogą przybrać formę? Po wyznaczonym czasie wskazane osoby prezentują efekty pracy swoich zespołów. Wspólne omówienie propozycji uczniów i porównanie ich propozycji z definicją manifestu ze *Słownika terminów literackich*. Zapisanie wniosków w formie notatki – jeśli trzeba, z uzupełnieniem na podstawie słownika.

2. **Praca z tekstem.** Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treścią e-materiału (zakładki Przeczytaj i Prezentacja multimedialna). Następnie sprawdzają, czy teksty programowe modernistów spełniają warunki manifestu ustalone przez uczniów. Później, w grupach, opracowują nowe manifesty, tym razem formułując postulaty antymodernistyczne. Po wyznaczonym czasie liderzy grup odczytują swoje propozycje. Po każdej prezentacji następuje jej omówienie.
3. Nauczyciel poleca uczniom, by wykonali indywidualnie ćw. 1-4 z sekcji Sprawdź się. Po upływie wyznaczonego czasu wskazane osoby przedstawiają odpowiedzi do ćwiczeń, a nauczyciel weryfikuje ich poprawność.

### **Faza podsumowująca:**

1. Na koniec zajęć nauczyciel prosi wybranych uczniów o rozwinięcie zdania: Na dzisiejszych zajęciach dowiedziałem się..., nauczyłem się... Nauczyciel zadaje uczniom pytania podsumowujące, np.
  - Co oznaczało hasło „sztuka dla sztuki”?
  - Jakie konsekwencje hasło „sztuka dla sztuki” mogło mieć dla kultury i społeczeństwa?
2. Na zakończenie nauczyciel dokonuje oceny pracy wylosowanej grupy. Prosi o samoocenę uczniów dotyczącą współpracy w zespole oraz wykonanego zadania. Dokonuje oceny pracy wybranych uczniów.

### **Praca domowa:**

1. Młodopolanie chcieli przywrócić sztuce jej należną pozycję w społeczeństwie. Sformułuj krótką odpowiedź na pytanie, w których wcześniejszych epokach zajmowała ona – według ich kryteriów – właściwe miejsce?

### **Materiały pomocnicze:**

- *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, pod red. Anny Janus-Sitarz, Kraków.
- Andrzej Z. Makowiecki, *Wokół modernizmu*, Warszawa 1985.
- Kazimierz Wyka, *Modernizm polski*, Warszawa 1959.

### **Wskazówki metodyczne**

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Prezentacja multimedialna” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.

